

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для самостійної роботи та практичних занять
з НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”
(вибіркова)**

(галузь знань 08 “Право”,
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний
рівень, спеціальність 081 “Право”)

для студентів III курсу денної форми навчання

Харків
2021

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Судове право” (вибіркова) для студентів III курсу денної форми навчання / уклад.: Л. М. Москвич, А.В. Іванцова, О.О. Овсяннікова та ін. – Х.: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. – 42 с.

У к л а д а ч і: Л. М. Москвич
                          А.В. Іванцова
                          О.О. Овсяннікова

Зміст:

1. Вступ.....	4
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних (семінарських) занять, самостійної роботи.....	5
3. Програма навчальної дисципліни «Судове право».....	6
4. Завдання до практичних (семінарських) занять.....	10
5. Список нормативних актів та літератури.....	35
6. Самостійна робота.....	38
7.Критерії оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Судове право».....	39

1. ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Судове право» передбачає системне вивчення основних теоретичних положень, що стосуються організації та функціонування органів судової влади, визначення видів і змісту актів суду, а також базових понять судової процедури, з'ясування нормативного матеріалу, який регулює правовідносини, що складаються у сфері судочинства.

Джерелами “Судового права” є міжнародні акти щодо стандартів організації й функціонування суду, акти національного законодавства, наукова та навчально-методична література з відповідних питань.

У результаті опанування знаннями, що викладаються в курсі цієї дисципліни, студенти повинні

знати:

- основні поняття судового права, його предмет та джерельну базу;
- основи теорії судової процедури;
- сутність та поняття судової влади, її характерні ознаки, завдання та функції;
- значення принципів організації та діяльності судової влади;

уміти:

- правильно тлумачити та застосовувати нормативно-правові акти щодо організації та діяльності судових органів у вирішенні практичних ситуацій;

вільно орієнтуватися: в системі нормативно-правових актів щодо організації та діяльності судових органів.

**2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ,
ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ,
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/п	Тема	Усього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Судове право: предмет, метод, принципи	10	2	2	6
2	Джерела судового права	10	2	2	6
3	Суб'єкти судового права	10	2	2	6
4	Судова влада	14	2	4	8
5	Принципи судової влади	12	4	2	6
6	Судова система	12	2	2	8
7	Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади	14	2	4	8
8	Добір та призначення суддів	12	2	2	8
9	Правовий статус носіїв судової влади	14	2	4	8
10	Судова процедура	12	2	2	8
	Всього	120	22	26	72

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВЕ ПРАВО»

Тема 1. Судове право : предмет, метод, принципи

Гене́за концепції судового права. Формування правових ідей про судове право у ХІХ – ХХ ст. Предмет, система і завдання навчальної дисципліни "Судове право". Співвідношення навчальної дисципліни "Судове право" з іншими юридичними дисциплінами. Взаємозв'язок судового права з іншими галузями права. Методологія дослідження судового права. Основні поняття навчального курсу "Судове право". Принципи судового права. Поняття, характерні ознаки та види судово-правових відносин.

Тема 2. Джерела судового права

Поняття і класифікація джерел судового права. Міжнародно-правові акти як джерела судового права. Судова політика як результат діяльності органів судової влади.

Акти судового правозастосування як джерело права в Україні, їх теоретичне і прикладне значення.

Акти органів судової влади: поняття, види і основні ознаки. Юридична сила актів Верховного Суду та Конституційного Суду України.

Акти міжнародних судових установ як джерела судового права. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.

Тема 3. Суб'єкти судового права

Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права. Суд як основний суб'єкт судового права. Суддя як суб'єкт судового права. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права. Національна школа суддів як суб'єкт судового права. Органи суддівського самоврядування як суб'єкти судового права. Громадяни як суб'єкти судового права. Держава як учасник судових правовідносин.

Тема 4. Судова влада

Судова влада в системі поділу державної влади. Поняття та характерні ознаки судової влади. Основні завдання судової влади. Форми реалізації судової влади. Судочинство як основна форма реалізації судової влади. Поняття, класифікація та характеристика функцій судової влади. Правосуддя: поняття та сутність. Функції судової влади.

Тема 5. Принципи судової влади

Поняття, система та значення принципів судової влади. Класифікація принципів судової влади. Основоположні принципи судової влади та принципи судового ладу.

Тема 6. Система судів (судоустрій)

Поняття та види судових систем. Ознаки судових систем. Принципи побудови судових систем. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу. Особливості організації судових систем в романо-германській та англо-американських правових системах. Особливості побудови судових систем в унітарних та федеративних державах. Міжнародні стандарти організації і функціонування судових систем.

Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів. Ознаки та загальна характеристика судової системи України. Принципи побудови судової системи України. Гілки судової системи України. Рівні судової системи України. Поняття та види судових інстанцій. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів. Визначення кількості суддів у судах. Порядок призначення на адміністративні посади у судах. Види, компетенція та склад місцевих судів. Види, компетенція та склад апеляційних судів. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів. Правовий статус Верховного Суду: структура та повноваження.

Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України.

Тема 7. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади

Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.

Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.

Органи суддівського самоврядування: види та компетенція. Роль Ради суддів України в організаційному забезпеченні судової влади.

Вища рада правосуддя: завдання, порядок формування, склад та компетенція.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України: завдання, порядок формування, склад та компетенція.

Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.

Тема 8. Добір та призначення суддів.

Світові моделі підготовки та призначення суддів.

Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів. Несумісність посади судді з іншими видами державної та політичної діяльності. Вимоги Кодексу суддівської етики в системі вимог до кандидата на посаду судді. Принцип незмінюваності суддів.

Добір кандидатів на посаду судді. Подання кандидатом на посаду судді документів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Спеціальне перевірка відомостей, поданих кандидатом. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді. Національна школа суддів України. Кваліфікаційний іспит. Проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді. Призначення на посаду судді Президентом України. Присяга судді.

Кваліфікаційне оцінювання суддів : суб'єкти проходження, види, підстави, процедура, правові наслідки.

Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.

Тема 9. Правовий статус носіїв судової влади

Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу. Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді. Етичні аспекти діяльності судді. Кодекс суддівської етики. Вимоги антикорупційного законодавства щодо діяльності суддів. Суддівський імунітет.

Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування.

Підстави та процедура припинення статусу судді. Звільнення судді з посади : підстави, процедура, суб'єкт.

Участь народу у відправленні правосуддя. Світові моделі участі народу в судочинстві (шефени, присяжні та арбітражні засідателі). Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі. Законодавчі вимоги до присяжних. Справи, підсудні суду присяжних за процесуальним законодавством. Особливості судового процесу за участю присяжних.

Тема 10. Судова процедура

Поняття й ознаки судових процедур. Види судових процедур. Міжнародні стандарти належного суду. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.

Організаційні форми судових процедур. Колегіальна форма розгляду справ. Одноособовий розгляд судових справ.

Принципи судової процедури: державна мова судочинства, відкритість судочинства, рівність сторін, презумпція невинуватості, забезпечення права на захист, право на оскарження судового рішення і обов'язковість судового рішення. Змагальність як модель судового провадження. Розумний строк судового розгляду. Публічність як вихідна засада судового провадження. Участь народу у здійсненні судочинства (народні засідателі й суд присяжних). Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Державна мова судочинства та діловодства у судах. Колегіальний і одноособовий розгляд справ судом. Забезпечення права особи на правову допомогу в судовому процесі. Апеляційне і касаційне оскарження рішення суду. Обов'язковість і вмотивованість судових рішень.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Практичні заняття – одна з основних форм навчання. Їх мета полягає в засвоєнні основних теоретичних положень і відпрацюванні навичок застосування законодавчих норм, що регламентують організацію та діяльність органів судової влади. Вони проводяться у формі відповідей студентів на теоретичні питання, вирішення практичних завдань, ділових ігор, вивчення конкретних практичних прикладів. З найважливіших теоретичних тем дисципліни проводяться колоквіуми.

Колоквіум є одним із видів занять, метою якого є поглиблене вивчення частин, розділів, окремих питань дисципліни шляхом бесіди, обговорення студентських доповідей на відповідні теми.

Під час вирішення завдань до практичних занять студент повинен аналізувати представлену правову ситуацію, посилатися на чинне законодавство, виявляти нормативні прогалини або проблеми застосування певних нормативних приписів, обґрунтовувати необхідність посилення на конкретну норму у наведеному випадку. Студент обов'язково дає чіткі відповіді на всі питання, викладені в завданні, й робить висновок по вказаній правовій ситуації, з якого є зрозумілим вирішення справи.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теоретичних питань дисципліни, положень законодавства та практики його застосування.

Т е м а 1. Судове право. Предмет і метод судового права

(колоквіум)

1. Генеза концепції судового права.
2. Предмет і метод судового права.
3. Поняття, характерні ознаки і види судово-правових відносин.
4. Система навчальної дисципліни “Судове право” та її співвідношення з іншими юридичними дисциплінами.
5. Взаємозв’язок судового права з іншими галузями права.

С п и с о к р е к о м е н д о в а н о ї л і т е р а т у р и

Мурадян Э. М. Судебное право: моногр. / Э. М. Мурадян. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2007. – 575 с.

Полянский Н. Н. Проблемы судебного права: моногр. / Н. Н. Полянский, М. С. Строгович, В. М. Савицкий, А. А. Мельников. – М.: Наука, 1983. – 224 с.

Прилуцький С. В. Вступ до судової влади (Суспільство. Правосуддя. Держава): моногр. / С. В. Прилуцький. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – 317 с.

Сібільова Н. В. Концепція судового права: історичний аспект / Н. В. Сібільова // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 58. – С. 140-146.

Сібільова Н. В. Щодо поняття “судове право” та сфери його застосування / Н. В. Сібільова // Питання боротьби зі злочинністю. – 2003. – Вип. 5. – С. 90-96.

Т е м а 2. Джерела судового права

(колоквіум)

1. Поняття і класифікація джерел судового права.
2. Міжнародно-правові акти як джерела судового права.
3. Судова політика як результат діяльності органів судової влади.
4. Акти органів судової влади: поняття, види і основні ознаки.
5. Акти міжнародних судових установ як джерела судового права. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.
6. Акти судового правозастосування як джерело права в Україні: теоретичне і прикладне значення.

Завдання

1. Харківський апеляційний суд під час вивчення роботи судів області з виїздом в закріплені суди здійснив аналіз справ, строк розгляду по яких перевищує шість місяців; справ неповнолітніх, а також справ, пов'язаних із виконанням п. 3 Указу Президента України “Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей”; кримінальних справ про злочини в сфері інтелектуальної власності. Було досліджено рівень оперативності розгляду судами справ та забезпечення доступу громадян до правосуддя. Проаналізовано судову практику розгляду судами справ про: застосування примусових заходів виховного характеру, корупційні правопорушення, порушення митних правил та податкового законодавства тощо. Унаслідок такої діяльності загальні збори суддів Харківського апеляційного суду затвердили постанову про надання місцевим судам Харківської обл. методичної допомоги в застосуванні законодавства при розгляді відповідних категорій кримінальних та цивільних справ.

Чи відповідають дії Харківського апеляційного суду чинному законодавству? Чи мають право апеляційні суди надавати методичну допомогу місцевим судам із питань застосування законодавства? Назвіть форми методичної допомоги вищих судів

нижчим. Яке значення має методична допомога для забезпечення єдності судової практики?

С п и с о к р е к о м е н д о в а н о ї л і т е р а т у р и

Гурвич М. А. Судебное решение. Теоретические проблемы: моногр. / М. А. Гурвич. – М.: Юрид. лит., 1976. – 265 с.

Заворотько П. П. Судове рішення: навч. посіб. / П. П. Заворотько, М. Й. Штефан. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1971. – 188 с.

Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права: моногр. / О. В. Капліна. – Х.:

Право, 2008. – 296 с.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 12. – Ст. 792.

Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV // Там же. – 2006. – № 1. – Ст. 13.

Сердюк В. В. Обов'язковість судового рішення: окремі питання теорії і практики / В. В. Сердюк // Вісн. прокуратури. – 2006. – № 8 (62). – С. 79-88.

Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: моногр. / П. І. Жигалкін, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – Х.: Фінн, 2008. – 544 с.

Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні: [моногр.] / С. В. Шевчук. – К.: Реферат, 2007. – 640 с.

Т е м а 3. Суб'єкти судового права

(колоквіум)

1. Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права.
2. Суд як основний суб'єкт судового права.
3. Суддя як суб'єкт судового права.
4. Громадяни як суб'єкти судового права.

Завдання

2. Верховна Рада України відповідно до Закону України “Про Конституційний Суд України” обрала до складу вказаного суду шістьох суддів. Обрані до складу Конституційного Суду України судді займали суддівські посади в апеляційних судах та Верховному Суді. Для того, щоб оформити їх переведення на нове місце роботи, Верховна Рада України винесла постанову про звільнення вказаних суддів із займаних посад із формулюванням “у зв'язку з обранням до складу Конституційного Суду України”. Вказана постанова Верховної Ради України була оскаржена до Касаційного адміністративного суду України у зв'язку зі звільненням суддів із посад з приводу, не передбаченому Конституцією України та Законом України “Про судоустрій і статус суддів”. Касаційний адміністративний суд внаслідок розгляду скарги постановив внести зміни до постанови Верховної Ради України у частині визначення причин для звільнення суддів із посад, вказавши в якості такої “у зв'язку з виходом у відставку”.

Дайте оцінку рішення Касаційного адміністративного суду.

Чи має він право вносити зміни до актів Верховної Ради України?

Список рекомендованої літератури

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.
// Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13. – С. 270302.

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [моногр.] / Л. М. Москвич. – Х.: Фінн, 2011. – 384 с.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [моногр.] / В. І. Назаров. – Х.: Фінн, 2011. – 432 с.

Прокопенко О. Б. Право на справедливий суд: концептуальний аналіз і практика реалізації: [моногр.] / О. Б. Прокопенко. – Х.: Фінн, 2011. – 248 с.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р.

Сульженко Ю. Реалізація права на судовий захист у суді першої інстанції / Ю. Сульженко // Право України. – 2005. – № 7. – С. 89-94.

Т е м а 4. Судова влада

(колоквіум)

1. Поняття та характерні ознаки судової влади.
2. Ознаки судової влади.
3. Функції судової влади.
4. Принципи судової влади.

Завдання

4. Під час кримінального провадження в суді першої інстанції по звинуваченню Х., І. та В. у вчиненні навмисного вбивства з хуліганських спонукань, враховуючи велику небезпеку злочину, склад суду було сформовано в кількості трьох суддів. Підсудний Х. заявив клопотання про те, щоб справа слухалася судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Суд відмовив Х. у клопотанні на тій підставі, що підсудні І. та В. були проти участі присяжних у розгляді їх справи.

Чи відповідає закону склад суду, який розглянув справу? У якому складі суддів здійснюється розгляд справ? Охарактеризуйте правові форми і правову природу участі представників народу у здійсненні правосуддя.

5. Звинувачений у вчиненні посадового злочину К. заявив у суді клопотання про здійснення судочинства регіональною мовою. Потерпілий по кримінальній справі клопотання не підтримав, зазначивши, що він вільно володіє державною мовою, а регіональною значно гірше.

Порадившись, місцевий суд виніс ухвалу про задоволення клопотання підсудного, мотивуючи своє рішення тим, що підсудний знаходиться в більш складному становищі у порівнянні з потерпілим, тому його клопотання має пріоритет у порівнянні із думкою потерпілого. Останньому роз'яснили, що якщо окремі слова регіональної мови для нього будуть незрозумілі, то їх йому перекладе один з суддів або секретар судового засідання.

Чи відповідають дії суду принципам судової влади? Охарактеризуйте зміст і значення принципу мови судочинства. Назвіть правові гарантії його реалізації.

С п и с о к р е к о м е н д о в а н о ї л і т е р а т у р и

Кампо В. Конституційний контроль. Засади, статус, механізм / В. Кампо // Віче. – № 6. – 1993. – С. 10.

Кодекс адміністративного судочинства України

Конституція України від 28.06.1996 р. // Там же. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [моногр.] / В. І. Назаров. – Х.: Фінн, 2011. – 432 с.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р.

Сібільова Н. В. Судова влада в системі поділу влади / Н. В. Сібільова // Питання боротьби зі злочинністю. – Х., 2002. – Вип. 6. – С. 135-145.

Смородинський В. С. Судова влада в Україні (загальнотеоретичні проблеми): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В. С. Смородинський. – Х., 2001. – 187 с.

Шило О. Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України:

моногр. / Л. Г. Шило. – Х.: Право, 2011. – 472 с.

Т е м а 5. Основоположні принципи судової влади

(колоквіум)

1. Поняття, система та значення принципів судової влади.
2. Основоположні принципи судової влади.
  - 2.1. Верховенство права і законність як основа судового провадження.
  - 2.2. Справедливість як загальновизнаний стандарт функціонування судової влади.
  - 2.3. Рівність осіб перед законом і судом.
  - 2.4. Принцип правової визначеності.
3. Інституціональні принципи судової влади.
  - 3.1. Самостійність судів, незалежність і безсторонність суддів.
  - 3.2. Право на судовий захист.
  - 3.3. Доступність судової влади.
  - 3.4. Транспарентність судової влади.
  - 3.5. Виключність і повнота судової влади.
4. Функціональні принципи судової влади.

- 4.1. Змагальність як модель судового провадження.
- 4.2. Розумний строк судового розгляду.
- 4.3. Публічність як вихідна засада судового провадження.
- 4.4. Участь народу у здійсненні судочинства (суд присяжних).
- 4.5. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.
- 4.6. Національна мова судочинства.
- 4.7. Колегіальний і одноосібний розгляд справ судом.
- 4.8. Забезпечення права особи на правову допомогу в судовому процесі.
- 4.9. Апеляційне і касаційне оскарження рішення суду.
- 4.10. Обов'язковість і вмотивованість судових рішень.

Завдання

6. Після відкладення судового розгляду кримінальної справи захисник увійшов до кабінету головуючого і, побачивши там разом із суддею прокурора, запропонував їм обговорити обставини справи у неформальній обстановці. Останні погодилися та на автомобілі прокурора приїхали пообідати до кафе “Дача”. За сусіднім столом обідав цивільний відповідач у справі, який висловив судді побажання скоріше розглянути справу та звільнити з-під варті невинного. Вартість кулінарних страв оплатив захисник за рахунок коштів підсудного.

Дайте правову оцінку дій учасників судового розгляду.

Які принципи судової влади порушуються у даній ситуації?

7. У Київському районному суді м. Харкова при судовому розгляді цивільної справи про захист честі, гідності та ділової репутації місцевого бізнесмена були присутні представники громадськості і репортери. Представник правозахисної організації “Народний контроль” К. дістав блокнот і почав письмово фіксувати хід судового засідання. Журналіст місцевого телеканалу “Сімон” Ф. непомітно увімкнув портативний диктофон. Кореспондент всеукраїнської газети “Українська правда” Ш. зробив декілька фотознімків залу судового засідання та складу суду, після чого за допомогою стаціонарної апаратури розпочав відеозапис судового

розгляду. Побачивши дії присутніх, суддя заборонив зазначеним особам фіксувати порядок судового розгляду, оскільки це відображається у протоколі судового засідання. У разі невиконання його вимог суддя пригрозив розглянути справу в закритому судовому засіданні.

Чи законними є дії судді? В яких випадках згідно з чинним законодавством суд проводить закритий судовий розгляд? Чи існують особливі обмеження принципу гласності на стадіях апеляційного і касаційного розгляду судової справи?

8. Перед судовим розглядом кримінального провадження по обвинуваченню К. у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 365 і ч. 2 ст. 368 ст. КК України, до судді Київського районного суду м. Полтави зателефонував голова місцевої ради та попросив поблажливо підійти до вирішення долі підсудного, пообіцявши сприяти у розв'язанні проблеми надання житла суддям Київського районного суду м. Полтави. Суддя відповів, що розгляне справу відповідно до закону, а винному призначить покарання, яке відповідатиме тяжкості вчиненого злочину.

У процесі судового розгляду перед будинком суду голова місцевої ради організував мітинг, учасники якого тримали гасла “Ні – політичній розправі над К.”, “Суддю – у відставку!”, “Свободу К.!”.

Після оголошення обвинувального вироку голова місцевої ради дав інтерв'ю кореспондентові газети “Полтавські вісті”, у якому назвав ухвалене рішення суду незаконним та висловив готовність дійти до Європейського суду з прав людини з метою доведення невинності К.

Дайте правову оцінку дії зазначених осіб. Які процесуальні гарантії незалежності суддів передбачені чинним законодавством?

Список рекомендованої літератури

Городовенко В. В. Принципи судової влади: моногр. / В. В. Городовенко. – Х.: Право, 2012. – 447 с.

Кодекс адміністративного судочинства України // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 35-36, 37. – Ст. 446.

Конституція України від 28.06.1996 р. // Там же. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 р. – № 90.

Овсяннікова О. О. Прозорість судової влади: моногр. / О. О. Овсяннікова. – Х.: Фінн. – 2010. – 329 с.

Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: моногр. / О. М. Овчаренко. – Х.: Право, 2008. – 304 с.

Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 1. – Ст. 13.

Про засади державної мовної політики: Закон України від 03.07.2012 р. № 5029-VI // Там же. – 2012. – № 61. – Ст. 2471.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р.

Сердюк В. В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією: моногр. / В. В. Сердюк. – К.: Прецедент, 2005. – 192 с.

Сібільова Н. В. Сучасні тенденції структурних змін у системі принципів судового права / Н. В. Сібільова // Питання боротьби зі злочинністю. – Х.: Право, 2004. – Вип. 3. – С. 129-136.

Цивільний процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.

Т е м а 6. Система судоустрою як організаційна форма судової влади

(колоквіум)

1. Поняття та види судових систем.
2. Етапи становлення судової системи України та перспективи її реформування відповідно до європейських стандартів. Міжнародні стандарти організації та функціонування судових систем.
3. Ознаки та загальна характеристика системи судоустрою України.
4. Принципи побудови системи судоустрою України (територіальність, інстанційність та спеціалізація).
5. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів.
6. Основні елементи системи судоустрою України.
- 6.1. Види, компетенція та склад місцевих судів.
- 6.2. Види, компетенція та склад апеляційних судів.
- 6.3. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів.
- 6.4. Правовий статус Верховного Суду як найвищого судового органу України.
- 6.5. Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України.
7. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу.

Завдання

9. Голова апеляційного господарського суду вніс на затвердження зборів суддів суду запропонований ним персональний склад судових палат. Збори суддів затвердили пропозицію голови суду.

Суддя Р., який після розподілу почав працювати у судовій палаті з розгляду справ про банкрутство, через декілька тижнів звернувся до голови суду з проханням перевести його до судової палати з розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності, оскільки його попередній досвід у якості судді і професійний та науковий інтерес

більш пов'язані з розглядом останніх справ, ніж справ про банкрутство. Голова суду відмовив у проханні, мотивуючи тим, що існуючий персональний розподіл його як керівника суду задовольняє, він є оптимальним, оскільки враховує у міру можливості професійні якості і нахили усіх суддів, а не лише одного. Тоді суддя Р. звернувся до зборів суддів апеляційного господарського суду з проханням підтримати його бажання працювати в судовій палаті з розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності. Загальні збори, вислухавши усі доводи судді Р. та заперечення голови суду, дійшли висновку, що доцільніше суддю Р. ввести у склад судової палати з розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності.

Чи були компетентними збори суддів у вирішенні питання, з яким звернувся до них суддя? Які наслідки позитивного вирішення прохання судді? Які повноваження зборів суддів? Дайте характеристику завданням органів суддівського самоврядування та назвіть їх.

10. У Київському районному суді м. Харкова судді суду на загальних зборах висловили незадоволення роботою голови суду та висловили йому недовіру, що, на їх думку, тягне його відставку з посади голови суду. Після чого було висунуто в якості кандидата на посаду голови суду суддю Б. цього суду. Документи на суддю Б. з рішенням загальних зборів суддів Київського районного суду м. Харкова було направлено до Вищої ради правосуддя з пропозицією призначити його на посаду голови суду.

Дайте оцінку рішень загальних зборів суду. Який порядок призначення суддів на адміністративні посади?

С п и с о к р е к о м е н д о в а н о ї л і т е р а т у р и

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [моногр.] / Л. М. Москвич. – Х.: Фінн, 2011. – 384 с.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [моногр.] / В. І. Назаров. – Х.: Фінн, 2011. – 432 с.

Порівняльне судове право: навч. посіб. / за ред. І. Є. Марочкина та Л. М. Москвич. – Х.: Право, 2008.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.

Судебные системы европейских стран: учеб. пособие / пер. с фр. Д. И. Васильева и с англ. О. Ю. Кобякова. – М.: Междунар. отношения, 2002. – 336 с.

Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні: навч. посіб. / Д. П. Фіолевський. – К.: Кондор, 2006. – 322 с.

Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб. [у 3-х кн.] / В. І. Шишкін. – Кн. 1, 2. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 336 с.

Т е м а 7. Процедура формування суддівського корпусу в Україні

(колоквіум)

1. Світові моделі підготовки та призначення суддів.
2. Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів.
3. Професійно важливі якості судді. Психологічні аспекти професіограми судді. Особливості професійної правосвідомості судді.
4. Процедура призначення на посаду судді.
5. Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.

Завдання

11. Вища кваліфікаційна комісія суддів України 11 травня 2016 р. ухвалила рішення – відмову в наданні рекомендації про призначення на посаду судді й про виключення із резерву кандидатів на посаду суддів І. і П. Підставою для ухвалення такого рішення

ВККС України по І. стало встановлення його невідповідності морально-етичним вимогам до судді, що підтверджувалося фактами зловживань, допущених ним у ході попередньої адвокатської діяльності (зокрема, йшлося про представництва інтересів клієнта у цивільній справі). І. на заперечення позиції ВККС України вказав, що факти його зловживань під час адвокатської діяльності не були підтверджені відповідними рішеннями КДКА про порушення адвокатської етики. П., за даними ВККС України, не виконав своїх обов'язків відносно збереження квартири, переданої йому на зберігання у рамках кримінальної справи, яка потім була відчужена. І. і П. оскаржили рішення ВККС України у судовому порядку. За підсумками розгляду цих двох справ 30 серпня 2016 р. Касаційний адміністративний суд України повністю задовольнив позовні вимоги П., а 6 вересня 2016 р. – І., визнавши, таким чином, відповідні рішення ВККС України про відмову в наданні рекомендацій і виключенні цих осіб з кадрового резерву незаконними. Окрім того, Касаційний адміністративний суд України частково задовольнив ще один позов І. про визнання дій ВККС України по перевірці його морально-етичних якостей і аналізу його адвокатської діяльності протиправними. Зокрема, Суд визнав недоведеним факт недобросовісного представництва інтересів клієнта І. в минулому, підтвердивши законність дій Комісії по аналізу його адвокатської діяльності.

Оцініть законність дій ВККС України про відмову в наданні рекомендації про призначення на посаду судді й про виключення із резерву кандидатів на посаду суддів І. і П. Чи правильну позицію зайняв Касаційний адміністративний суд України? Яким морально-етичним вимогам мають відповідати кандидати на посади суддів? Які механізми перевірки відповідності кандидатів на посади суддів морально-етичним вимогам передбачені чинним законодавством про судоустрій? Який порядок оскарження рішень і дій ВККС України передбачено Законом України “Про судоустрій і статус суддів”, Регламентом ВККС України і Кодексом адміністративного судочинства України?

12. На сайті ВККС України розміщено оголошення наступного змісту: «22 та 23 січня 2019 р. ВККС України прийнято рішення, яким оголошено конкурс на заміщення вакантних посад

суддів у місцевих загальних судах серед кандидатів на посаду судді, які перебувають у резерві на заміщення вакантних посад судді. Конкурс оголошено для заміщення 359 вакантних посад суддів, які утворилися в місцевих загальних, місцевих господарських та місцевих адміністративних судах. З оголошенням про конкурс та інформацією щодо його проведення, а також з умовами проведення конкурсу можна ознайомитися на офіційному веб-порталі ВККС України в розділі “Добір кандидатів на посаду судді вперше” в рубриці “Оголошення”».

Якими є умови проведення конкурсу серед кандидатів на посаду судді вперше, які перебувають у резерві на заміщення вакантних посад суддів, відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” і Регламенту ВККС України? Які дії має вчинити кандидат на посаду судді, який перебуває у резерві, для участі в конкурсі? Якими є критерії визначення переможців конкурсу ВККС України? Якою є процедура призначення переможця відповідного конкурсу на посаду судді?

Список рекомендованої літератури

Барак А. Судейское усмотрение: моногр. / А. Барак; пер. с англ. – М.: Норма, 1999. – 364 с.

Москвич Л. М. Статус суддів: теоретичний та порівняльно-правовий аналіз: [моногр.] / Л. М. Москвич. – Білозерка: [Б.в.], 2004.

Офіційний Інтернет-сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/> – Заголовок з екрана.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р.

Радутная Н. В. Народный судья: профессиональное мастерство и подготовка / Н. В. Радутная. – М.: Юрид. лит., 1977. – 174 с.

Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: затв. рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 08.06.2011 р. № 1802/зп-11 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/ua/about/reglament-vkks-ukraini/> – Заголовок з екрана.

Самсін І. Л. Судова реформа: актуалізація проблем статусу суддів та судоустрою України: історико-правовий нарис: [моногр.] / І. Л. Самсін. – Х.: Фінн, 2012. – 224 с.

Т е м а 8. Правовий статус носіїв судової влади

(колоквіум)

1. Незалежність, недоторканність та імунітет судді як правова основа їх статусу.
2. Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді.
3. Етичні аспекти діяльності судді. Кодекс професійної етики суддів. Вимоги антикорупційного законодавства щодо діяльності суддів.
4. Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти і види дисциплінарних стягнень.
5. Кримінальна відповідальність суддів: порушення кримінальної справи, особливості її розгляду, відповідальність за постановлення завідомо неправосудного рішення.
6. Підстави та процедура припинення статусу судді. Звільнення суддів за загальними підставами і в результаті порушення законодавства.

Завдання

13. Суддя Вінницького міського суду, застосовуючи заходи забезпечення позовів міноритарних акціонерів до ВАТ “Енергоспецбуд” (м. Харків), наклав арешт на акції консорціуму “ХК Інвест” – основного акціонера зазначеного господарського товариства.

Консорціуму було заборонено брати участь у загальних зборах акціонерів, а реєстратору акцій – проводити розсилку повідомлення про проведення зборів акціонерів. Зазначені дії були вчинені суддею з порушенням правил територіальної та предметної підсудності, пов'язаної з втручанням у внутрішні питання організаційної та господарської діяльності товариств – учасників корпоративного спору, мають ознаки участі судді у “рейдерських” схемах. Це відзначили представники консорціуму “ХК Інвест” у скарзі, поданій на дії судді до Вищої ради юстиції.

Оцініть дії судді Вінницького міського суду з точки зору чинного законодавства. Чи мають місце в діях судді порушення норм законодавства? Яке рішення за скаргою представників консорціуму “ХК Інвест” має ухвалити Вища рада правосуддя?

14. На плівці прихованої відеокамери, розташованої в одній із саун м. Запоріжжя, було зафіксовано факт подружньої невірності судді Комунарського районного суду Х., який вступив в інтимні стосунки із жінкою легкої поведінки. Відеофайл було розміщено в мережі Інтернет на регіональному сайті новин, а в одній із місцевих газет з'явилася публікація, що висвітлювала подробиці особистого життя цього судді. Зокрема, у замітці йшлося про те, що суддя Х. неодноразово приводив до Комунарського районного суду м. Запоріжжя у свій робочий кабінет різних подруг і зачинявся у своєму кабінеті в робочий час, ігноруючи при цьому свої службові обов'язки. Окрім того, суддя Х. декілька разів з'являвся в суді в нетверезому стані, грубо поводився при цьому зі своїм помічником та іншими співробітниками суду. Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі аналізу цих даних було ухвалено рішення про внесення подання до Вищої ради юстиції для вирішення питання про звільнення судді Х. за аморальну поведінку.

Оцініть дії судді Х. з точки зору дотримання ним суддівської етики. Розкрийте зміст положень, які регламентують службову й позаслужбову поведінку судді. Яке рішення має ухвалити Вища рада правосуддя по справі судді Х.?

Список рекомендованої літератури

Капліна О. В. Постановлення суддею завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови: окремі аспекти застосування Кримінального кодексу України / О. В. Капліна, В. І. Тютюгін, І. А. Тітко // Вісн. Верхов. Суду України. – 2012. – № 2 (138). – С. 42-48.

Квасневська Н. Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні: моногр. / Н. Д. Квасневська. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 192 с.

Кодекс професійної етики суддів: затв. на V з'їзді суддів України 24.10.2002 р. / за заг. ред. В. Т. Малярєнка // Коментар до Закону “Про судоустрій України”. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 452-454.

Москвич Л. М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних): моногр. / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: Фінн, 2009. – 488 с.

Подкопаєв Д. В. Про підставу дисциплінарної відповідальності суддів / Д. В. Подкопаєв // Юрид. вісн. – 2005. – № 12. – С. 119-121.

Про запобігання корупції: Закон України

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 2453-VI // Там же. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.

Статус суддів: навч. посіб. / за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: Право, 2009. – 120 с.

Т е м а 9. Організаційне забезпечення судової влади

(колоквіум)

1. Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст.

2. Порядок фінансування органів судової влади.
3. Роль Кабінету Міністрів України і Верховної Ради України в забезпеченні належного функціонування судової влади.
4. Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.
5. Органи суддівського самоврядування: види, компетенція. Роль Ради суддів України в організаційному забезпеченні судової влади.
6. Вища рада правосуддя: склад, завдання та компетенція.
7. Вища кваліфікаційна комісія суддів: завдання, склад і повноваження.
8. Проблеми підвищення ефективності організаційного забезпечення судової влади в Україні.

Завдання

15. До Ради суддів України звернулася З. зі скаргою на дії судді Жовтневого районного суду м. Луганська І. при розгляді цивільної справи, по якій З. виступала позивачкою. Зокрема, З. вказала, що суддя І. не розглянула всі докази, подані позивачкою, а також відмовила у задоволенні її клопотання про призначення додаткової експертизи по справі. З цих причин по справі З. було винесене несправедливе, на думку позивачки, рішення. Отже, З. просить Раду суддів вжити всіх належних заходів для покарання судді І. й відновлення справедливості по її справі.

Яке рішення має ухвалити Рада суддів України по цьому зверненню З.? Дайте характеристику повноваженням Ради суддів України і порядку її роботи. Для якого кола суб'єктів є обов'язковими рішення Ради суддів України?

16. Суддя Харківського районного суду Харківської обл. К. звернувся до територіального управління Державної судової адміністрації в Харківській обл. із заявою про забезпечення його особистої безпеки, зокрема, про надання йому особистої охорони й встановлення сигналізації в його квартирі. У своєму зверненні судді К. вказав, що підставою для вжиття заходів забезпечення його безпеки є погрози, які він отримує протягом останніх двох тижнів по телефону та е-мейлу. На думку К., вказані неправомірні дії пов'язані із

розглядом резонансної кримінальної справи по обвинуваченню Х. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України. По цій справі Х. у нетверезому стані, керуючи власним автомобілем, збив на пішохідному переході 15-річну дівчину, яка загинула на місці події від отриманих травм. Х. втік з місця події, намагався сховатися від слідства, перешкоджав процесу розслідування цієї справи. Ці події привернули увагу місцевої громади, зокрема, хід справи висвітлювався журналістами на шпальтах місцевих газет, в Інтернеті та соціальних мережах. Суддя К. при розгляді цієї справи теж потрапив під прицільну увагу представників ЗМІ, які активно коментували хід судового розгляду та всі події, пов'язані з ним. Окрім того, на адресу судді стали надходити погрози від високопоставлених осіб Харківської державної обласної адміністрації, а також від невідомих. У зв'язку з цим суддя К. дав інтерв'ю газеті "Слобожанщина", в якому попросив журналістів дати йому спокій та запевнив їх, що по справі щодо обвинувачення Х. зібрано достатньо доказів його винуватості, а отже, він понесе покарання по всій суворості закону.

Оцініть вищеописану ситуацію з точки зору чинного законодавства. Чи правильно вчинив суддя К.? Які заходи забезпечення безпеки суддів передбачені у чинному законодавстві? Хто вправі ухвалювати рішення про застосування цих заходів безпеки? Чи мають право журналісти оцінювати дії суддів та органів досудового розслідування до винесення остаточного рішення по кримінальному провадженню?

Список рекомендованої літератури

Білова О. В. Органи суддівського самоврядування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Білова. – Х., 2008. – 18 с.

Бринцев В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: [моногр.] / В. Д. Бринцев. – Х.: Право, 2010. – 464 с.

Інформаційно-аналітичні матеріали діяльності ДСА України з питань організаційного забезпечення діяльності судів. – К.: ІХ з'їзд суддів, 13-14 листоп. 2008 р. – 372 с.

Назаров І. В. Правовий статус Вищої ради юстиції: моногр. / І. В. Назаров. – Х.: Право, 2006. – 208 с.

Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII

Про Державну судову адміністрацію України: положення, затв. рішенням Ради суддів України від 22.10.2010 р. № 12 [Електрон. ресурс] // Офіц. веб-портал суд. влади України. – Режим доступу: <http://www.court.gov.ua/dsa/> – Заголовок з екрана.

Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 59. – Ст. 2349.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р.

Самсін І. Л. Судова реформа: актуалізація проблем статусу суддів та судоустрою України: історико-правовий нарис: [моногр.] / І. Л. Самсін. – Х.: Фінн, 2012. – 224 с.

Стрижак А. Державне управління в органах судової влади України: щодо постановки проблеми / А. А. Стрижак // Право України. – 2003. – № 7. – С. 15.

Т е м а 10. Теорія судових процедур

(колоквіум)

1. Поняття і ознаки судових процедур.
2. Види судових процедур.
3. Міжнародні стандарти належного суду.
4. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.
5. Організаційні форми судових процедур.

- 5.1. Колегіальна форма розгляду справ.
- 5.2. Одноособовий розгляд судових справ.
- 5.3. Участь народу у відправленні правосуддя.
  - 5.3.1. Світові моделі участі народу в судочинстві (шефени, присяжні та арбітражні засідателі).
  - 5.3.2. Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі.
  - 5.3.3. Законодавчі вимоги до присяжних.
  - 5.3.4. Справи, підсудні суду присяжних за процесуальним законодавством.
  - 5.3.5. Особливості судового процесу за участю присяжних.

Завдання

17. Громадянин України К., цивільна справа якого розглядається в місцевому суді вже шість місяців, вважає, що було порушено його право на розумний строк розгляду справи, гарантоване п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., а відповідно він має отримати грошову компенсацію. Крім того, ним було подано клопотання до суду про прискорення розгляду його справи в суді.

Суд розглянув клопотання К. та постановив, що порушення строків розгляду справи є незначним і викликане клопотаннями про перенесення судових засідань як з боку самого К., так і другої сторони по справі, а тому можливості або потреби у прискоренні розгляду справи немає.

Дайте оцінку позиції суду. В чому полягає зміст права на розумний строк розгляду справи? Які існують критерії визначення розумності строків судового провадження відповідно до національного законодавства і практики Європейського суду з прав людини?

18. До окружного адміністративного суду надійшла скарга на рішення Київської міської ради. Заявник вніс клопотання про слухання справи колегіально судом у складі трьох суддів для забезпечення більшої об'єктивності і законності судового рішення.

Клопотання було розглянуто і, враховуючи складність справи, для її розгляду було сформовано склад суду у кількості трьох суддів.

Чи відповідає закону склад суду, який розглянув справу? У якому складі суддів здійснюється розгляд адміністративних справ?

19. Територіальне управління Державної судової адміністрації України в Харківській обл. звернулося до Харківської обласної ради для затвердження списків присяжних для всіх місцевих загальних судів області з числа громадян, які постійно проживають на території області. Харківська обл. рада надала територіальному управлінню ДСА України в Харківській обл. список виборців області, вказавши, що всіх осіб в ньому можна використовувати в якості присяжних під час судочинства, оскільки вони мають право голосу на виборах.

Дайте оцінку дії територіального управління ДСА України та Харківської обласної ради. Назвіть порядок формування списків присяжних відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів”.

Список рекомендованої літератури

Громошина Н. А. Дифференциация, унификация и упрощение в гражданском судопроизводстве: моногр. / Н. А. Громошина. – М.: Проспект, 2010. – 264 с.

Максютин М. В. Теория юрисдикционного процесса: моногр. / М. В. Максютин; под ред. В. И. Авсеенко. – М.: Моск. психол.-социал. ин-т, – 2004. – 219 с.

Москвич Л. М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних): моногр. / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: Фінн, 2009. – 488 с.

Полянский Н. Н. Проблемы судебного права: моногр. / Н. Н. Полянский, М. С. Строгович, В. М. Савицкий, А. А. Мельников. – М.: Наука, 1983. – 224 с.

Протасов В. Н. Основы общепроцессуальной теории: учеб. пособие / В. Н. Протасов. – М.: Юрид. лит., 1991. – 144 с.

Русанова І. О. Суд присяжних в Україні: проблеми становлення і розвитку: моногр. / І. О. Русанова. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2005. – 184 с.

Сапунков В. Й. Проблеми цивільної юрисдикції / В. Й. Сапунков, І. І. Ємельянова // Бюл. М-ва юстиції України. – 2003. – № 6. – С. 52-59.

Сердюк В.В. Юрисдикція судів України за спеціалізацією: моногр. / В. В. Сердюк. – К.: Прецедент, 2005. – 192 с.

Теория юридического процесса / под общ. ред. В. М. Горшенева. – Х.: Изд-во при Харьков. гос. ун-те издат. объединения “Высшая школа”, 1983. – 192 с.

Ференц О. Понятійний апарат юрисдикції загальних судів: проблеми розмежування / О. Ференц // Підприємництво, госп-во і право. – 2008. – № 7. – С. 149-151.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДО ВИВЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ:

Бондаренко, М. К незалежності суду через фінанси [Текст] / М. Бондаренко // Юрид. практика. – 2006. – № 8. – С. 7.

Бринцев, В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади [Текст]: монографія / В. Д. Бринцев. – Х.: Право, 2010. – 464 с.

Бринцев, В. Шляхи підвищення ефективності професійної підготовки суддів і апарату судів [Текст] / В. Бринцев // Право України. – 2001. – № 1. – С. 55–60.

Величко О., Янковська Т. Управління в судах: Ефективна комунікація. Посібник для працівників апарату суду. – Київ, 2010. – 120 с.

Веснин, В. Р. Основы менеджмента [Текст]: учебник / В. Р. Веснин. – Изд. 2-е. – М.: Триада, 1997. – 384 с.

Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень [Текст] // Міжнародні стандарти в сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – С. 347-359.

Висновок № 3 (2002) КРЄС до уваги КМРЄ щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності [Текст]: Страсбург, 19.11.2002 р. // Міжнародні стандарти в сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – С. 41-55.

Висновок № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях [Текст]: Страсбург, 27.11.2003 р. // Міжнародні стандарти в сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – С. 115-120.

Глушенко, Е. Теорія управління [Текст]: учеб. курс / Е. Глушенко, Е. Захарова, Ю. Тихонравов. – М.: Вестник, 1997. – 336 с.

Грабар О. Управління в судах: Стратегічне планування. Посібник для працівників апарату суду. – Київ, 2010. – 88 с.

Дзвінчук, Д. Актуалізація якості державних службовців і підвищення їх кваліфікації [Текст] / Д. Дзвінчук // Збірник наукових праць Української академії державного управління. – К., 2000. – Вип. 2: в 4 ч. – Ч. 4. – С. 320–327.

Дудченко А. Ю. Проблемы назначения судей на административные должности в Украине / А. Ю. Дудченко // Вестн. Воронеж. гос. ун-та. Серия: Право. – 2013. – № 1. – С. 111–120.

Дудченко О. Ю. Адміністративні посади у судовій системі України / О. Ю. Дудченко // Актуальні проблеми права: теорія і практика : зб. наук. пр. – Луганськ, 2012. – № 25. – С. 251–258

Дудченко О. Ю. Адміністрування в судовій системі: поняття та перспективи реформування / О. Ю. Дудченко // Юрист України : наук.-практ. журн. – 2013. – № 2. – С. 138–143.

Дудченко О. Ю. Суд як державний орган / О. Ю. Дудченко // Вісн. прокуратури. – 2013. – № 4. – С. 88–96.

Дудченко О. Ю. Щодо адміністративних повноважень голови суду / О. Ю. Дудченко // Публ. право. – 2013. – № 2. – С. 205–212.

Игнатов, В. Г. Профессиональная культура и профессионализм государственной службы: контекст истории и современности [Текст]: учеб. пособие / В. Г. Игнатов, В. К. Белолипецкий. – Ростов н/Д.: Изд. центр „MaPт”, 2000. – 256 с.

Информация и управление. Философско-методологические аспекты [Текст] / отв. ред. А. Г. Антипенко, В. И. Кремянский. – М.: Наука, 1985. – 284 с.

Кенджеми, Дж. Использование лидером власти личного авторитета и власти законных полномочий [Текст] / Дж. Кенджеми. – Дубна: Б.и., 1997. – 120с.

Ковалев, А. Г. Коллектив и социально-психологические проблемы управления [Текст] / А. Г. Ковалев. – М.: Политиздат, 1975. – 271 с.

Морщакова, Т. Г. Оценка качества судебного разбирательства (по уголовным делам) [Текст] / Т. Г. Морщакова, И. Л. Петрухин. – М.: Наука, 1987. – 239 с.

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: монографія / Л. М. Москвич ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : ФІНН, 2011. – 384 с.

Москвич Л.М. Україні потрібна концепція судового управління // Бюл. мін. юстиції України. – 2012. – № 9. – С.84-92.

Москвич, Л. М., Іваницький С. О., Русанова І.О. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних) [Текст]: монографія / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х.: ФІНН, 2009. – 488 с.

Назаров, І. В. Призначення суддів на адміністративні посади: питання нормативного врегулювання / І. В. Назаров // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2009. - 7. - С. 98-104.

Організація роботи суду: навч. посіб. для студ. спец. вищ. навч. зал. / І.Є. Марочкін, Л.М. Москвич, О.М. Овчаренко та ін.; за заг. ред. І.Є. Марочкіна.– Х.: Право, 2012. – 256 с.

Пілотна програма оцінки якості функціонування судів: опитування відвідувачів суду з використанням методології карток громадянського звітування (2 раунд) [Електронний ресурс]: узагальнюючий звіт // Проект USAID «Україна: верховенство права». – К., 2010. – Режим доступу: http://www.ukrainerol.org.ua/content/library_doc/UROL_CRC_2010_Final_Report_UKR.pdf. – Заголовок з екрана.

Пітер Г. Соломон мл. Судове адміністрування і якість правосуддя / Г. Пітер Соломон мл. // Суд. апеляція. – 2009. – № 3. – С. 73–83.

Про затвердження Типового положення про апарат суду [Електронний ресурс]: наказ Держ. суд. адмін. України від 08.02.2019 № 131 // Судова влада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19>. – Заголовок з екрана.

Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII

Сорочан О., Хахуда І. Управління в судах: Управління персоналом. Посібник для працівників апарату суду. – Київ, 2010. – 160 с.

Юревич І. В. Єдність судової влади: монографія / І. В. Юревич; НЮУ ім. Я. Мудрого. - Харків: Право, 2014. - 264 с.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота полягає в додатковому поглибленому опрацюванні студентами окремих питань навчальної дисципліни.

Студент повинен самостійно ознайомитись, критично осмислити та зробити висновки з рекомендованого наукового матеріалу.

Основними видами самостійної роботи студентів є:

- пошук та вивчення додаткової нормативно-правової та наукової літератури;
- ознайомлення з сучасними поглядами на проблемні питання, що висвітлені в періодичних виданнях;
- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВЕ ПРАВО»

“Судове право” є вибірковою навчальною дисципліною, яка викладається кафедрою судоустрою та прокурорської діяльності на III курсі бакалавріату. Моніторинг знань студентів з цієї дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) на лекціях, практичних заняттях та при проходженні поточних тестувань (на порталі НЕІК) протягом курсу практичних занять, за результатами яких виставляється залік.

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів ПК – від 0 до 100 балів за навчальний курс. Залік виставляється, якщо студент набрав не менше **60 балів**.

Завданням ПК є перевірка розуміння та опанування навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при відповіді на теоретичні питання та при вирішенні практичних завдань.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів під час поточного контролю відображено в нижченаведеній таблиці.

Критеріями оцінювання знань та вмінь студентів протягом ПК є:

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
Основні				
Присутність на лекціях	Ведення конспекту лекцій	11	1	11
Відповіді на заняттях	Розкриття питань плану, відповіді на додаткові запитання	13	2	26

	викладача			
Поточне тестування	Проходження тестів після вивчення кожної теми програми курсу	5	1	5
Контрольне підсумкове тестування	Проходження тестів після вивчення матеріалу дисципліни	1	20	20
Додаткові				
Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному (семінарському) занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	1	5	5
	Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді	1	10	10
Робота з науковою літературою	Анотування або рецензування наукових статей, монографій за темами курсу (до трьох статей або однієї монографії)	2	2,5 бала за статтю	5

Пояснення:

Мінімально необхідна кількість балів для отримання заліку– **60**.

Основні види активності є обов'язковими для всіх студентів.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали (якщо це потребується) і відповідають індивідуальній роботі. Відведення на тези та виступи на конференції бали має стимулювати студентів до наукової роботи і дає їм можливість компенсувати бали, недоодержані за основні види активності. Додаткові види застосовуються як альтернативні за бажанням студента і за узгодженням з викладачем. Можливе обрання лише одного додаткового виду активності.

Написання й опублікування тез включає підготовку тез наукової доповіді та їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тема доповіді, за якою будуть написані тези, обирається студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником), який може допомогти з пошуком конференції. Одна публікація оцінюється у 10 балів.

Робота з науковою літературою полягає в ознайомленні студентів з додатковою науковою літературою за тематикою навчальної дисципліни, а також її у анотуванні або рецензуванні. Анотація або рецензія складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 сторінки, на монографію - 5 сторінок. Оцінюється із розрахунку 2,5 бали за кожну анотацію або рецензію, але не більше 5 балів за дві статті. Перелік статей або монографій визначається студентом за погодженням з викладачем.

Розробка презентації виражається в представленні за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Поєднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше трьох елементів і оцінюється до 5 балів: за оригінальність, рівень технічної підтримки, повноту й змістовність викладеного матеріалу.

Підсумковий бал за результатами поточного контролю обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно доводяться до відома академічної групи або особисто студенту за його запитом.

У разі невиконання завдань ПК з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання визначаються кафедрою.

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**
для самостійної роботи
та практичних занять
з **НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
“СУДОВЕ ПРАВО”
(вибіркова)

для студентів III курсу

У к л а д а ч і: МОСКВИЧ Лідія Миколаївна,
ІВАНЦОВА Альона Вікторівна
ОВСЯННІКОВА Ольга Олександрівна

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК *Л.М. МОСКВИЧ*